

NATUUR

als thema voor een doorgaande lijn

Onder en na schooltijd vuurtje stoken en water zuiveren, maar ook natuurlessen volgen: bij de Brederoschool in Groningen creëren ze met het project Buitenlokaal **een doorgaande lijn van school naar bso**. En de Sterrenschool De Ruimte in Almere heeft een heus bos gekocht en gebruikt die samen met de bso van Partou. Twee inspirerende voorbeelden van de rol van natuur in de rijke schooldag. De tweede aflevering in de serie van PACT voor Kindcentra.

MARIKE VROOM, SOPHIE VAN ASPEREN

Een rijke schooldag kan op vele manieren vorm krijgen. Bij de Brederoschool in Groningen bestaat al heel lang de visie dat een breed aanbod voor kinderen heel belangrijk is, vertelt directeur Marike Venema. Wetenschap, techniek en duurzaamheidsthema's horen daar ook bij en toen kwamen de buitenlessen in beeld. 'Leren in de praktijk door zelf te ervaren en niet uit boekjes.' Dat je daarvoor extra mankracht nodig hebt, werd al snel duidelijk. En dus werd er financiering gezocht om een buitenmedewerker aan te trekken en de gemeente Groningen had hier in het kader van kansengelijkheid wel een subsidiepot voor.

De ideale meester

Sinds 2018 werkt er een buitenmedewerker op de Brederoschool en de bso van Stichting Kinderopvang Stad Groningen (SKSG). Kinderen krijgen lessen en outdooractiviteiten in het fysieke buitenlokaal en het naastgelegen Ina Boudierplantsoen. Chris van der Vossen ziet er met zijn verwaide en vrolijke hoofd uit als de ideale 'meester' voor kinderen die graag buiten in de natuur willen banjeren en vuurtje willen stoken maar ook lessen over de natuur interessant vinden. Hij werkt op maandag en dinsdag op de Brederoschool. 's Morgens vroeg bereidt hij eerst de activiteiten voor en hij gaat daarna de kinderen op-

halen uit de klas. 'Ze vinden het geweldig en zijn altijd enthousiast als ik ze kom halen,' zegt hij lachend. 's Middags in de bso kan hij voortborduren op de lessen. 'Kinderen die verbreding en verdieping zoeken, kunnen dan weer bij mij aansluiten. Ze kiezen hier dan bewust voor, want ze krijgen binnen de bso een breed aanbod, zoals kunst, muziek, theater en sport.'

Vuur maken

Schooldirecteur Marike vertelt dat voor de buitenlessen onder schooltijd een vast curriculum geldt. 'Dat zijn thema's als vuur maken, water zuiveren, een hut bouwen, plantenkunde, knopen leren leggen en dieren en planten leren herkennen. Het gaat dus om zowel outdooractiviteiten als wetenschap- en technieklessen.' Chris zorgt ervoor dat er een opbouw in het programma zit en er goed wordt aangesloten bij de leeftijd en het niveau van de kinderen.

'De docent gaat altijd mee'

Buitenmedewerker Chris in actie

Overdraagbaar

Ook dit initiatief heeft te maken met de regelgeving van de kinderopvang zoals de beroepskracht-kindratio en de maximale groeps grootte. Mag Chris onder schooltijd in principe een hele

klas onder zijn hoede nemen, in de bso-tijd zijn dat er maximaal tien. Wanneer er een bso-medewerker en een andere beroepskracht meegaan, kan de groep naar twintig of zelfs dertig worden uitgebreid. Marike zegt dat het sowieso niet de

WAT IS PACT?

PACT voor Kindcentra heeft zich de afgelopen jaren hard gemaakt voor een ontwikkelomgeving voor kinderen van 0 tot 13 jaar, waarin ieder kind meetelt, meedoet en leert, ongeacht herkomst, mogelijkheden en beperkingen. Een omgeving waarin professionals met plezier werken en ouders, kinderen en medewerkers samen optrekken. Kernwaarden hierbij zijn inclusief, integraal en interprofessioneel.

Belangrijk onderdeel van zo'n omgeving voor kinderen is het dagarrangement, waarin het leren van taal, rekenen e.d. wordt gecombineerd met een aanbod gericht op techniek, natuur, sport, cultuur en gezondheid. Zo krijgt de brede talentontwikkeling van kinderen vorm. In deze zesdelige serie wordt elke keer een thema uitgewerkt en staan voorbeelden van dagarrangementen van een kindcentrum, school of kinderopvang-/bso-locatie. Deze voorbeelden

zijn altijd bouwstenen van een geheel: een breed aanbod dat je ieder kind gunt. In deze serie laten we zien hoe onderwijs en buitenschoolse opvang gezamenlijk brede talentontwikkeling stimuleren en faciliteren.

De negen bouwstenen van een kindcentrum

Het Kohnstamm Instituut onderzocht voor PACT voor Kindcentra wat typerend is voor kindcentra. Kindcentra zetten daartoe negen bouwstenen in: een nieuwe entiteit; één visie; brede doelen en een breed aanbod; leren op maat; één team met verschillende professionals; het kindcentrum als lerende gemeenschap; kindnabije hulp; ouders en kinderen denken en doen mee; de hele dag, het hele jaar door.

Zie: www.pactvoorkindcentra.nl/images/pdf/190327-Wat-is-een-kindcentrum.pdf

EEN EIGEN BOS

Frank Groot, directeur van Sterrenschool De Ruimte in Almere, is niet vies van uitdagingen. Zijn meest recente project: de aanschaf van een heus stuk bos vlak bij het IKC. Dit bos speelt ook een rol in de doorgaande lijn en samenwerking met de bso van kinderopvangorganisatie Partou.

‘Ons eigen Sterrenbos’, noemt Frank het met een knipoog naar het gekapte Sterrebos in Limburg. Via Staatsbosbeheer onderhouden ze een braakliggend stuk grond van 2000 vierkante meter, aansluitend op een bestaand bos, op een plek waar tot voor kort nog geen boom stond. Door het Talentenlab – een groep van dertig kinderen uit groep 5 tot en met 8 – zijn meerdere ontwerpen gemaakt voor de inrichting van het terrein dat bos moet worden, en het winnende ontwerp is ingediend bij Staatsbosbeheer.

Waarom al deze moeite als je ook gewoon met de klas af en toe het bos in kunt gaan? ‘Doordat we zelf eigenaar zijn geworden, ben je veel bewuster met de natuur bezig. Je moet het bos onderhouden en we koppelen onze lessen aan dit bos. Zeker met de vakken natuur en wetenschap & techniek. Het mooie is: je loopt hier zo even heen, je doet een activiteit en gaat weer terug. Natuuronderwijs kunnen we hier heel mooi combineren: hoe onderhoud je planten, hoe ga je met de natuur om? Kinderen veel meer bekend laten worden met alles dat groeit ... ja, dat is nodig: de kennis van de natuur is minimaal. Een spenwer, wat is dat nou eigenlijk? Hier zie je vossen en reeën lopen.’

Na schooltijd

Naast de school zijn recent appel- en perenbomen geplant. Die kunnen ze tijdens én na schooltijd gebruiken, want ook opvangorganisatie Partou participeert. ‘We betalen het personeel niet uit één pot, maar zoeken de samenwerking op waar het kan. Zij kunnen hier

Frank Groot van de Sterrenschool

ook wekelijks aanwezig zijn: onderhoud plegen, een spel doen, noem maar op.’ Praktische bezwaren wuift hij weg: ‘Het is gewoon praten en afstemmen. Doe jij dit en ik dat. Prima. Het is van belang om het enthousiasme met elkaar te hebben. Ondernemingsdrift en gewoon doen. Dit is een hartstikke mooie kans en die hebben we gepakt.’ In de toekomst wil Frank ook medewerkers hebben die hier zowel tijdens als na schooltijd te vinden zijn. ‘Bijvoorbeeld een vakleerkracht gym of onderwijsassistenten die zowel bij de bso als op school kunnen werken. De bso draait met onze thema’s mee waar het kan. We gaan zo veel mogelijk mee in elkaars projecten.’ Kinderen die verbonden zijn aan de bso, zijn heel blij met de doorgaande lijn, zegt Frank. ‘Ik wil gewoon dat het goed geregeld is, daar hebben kinderen recht op. Als ik mijn partner Partou kan ondersteunen door samen op te trekken, dan doe ik dat.’

bedoeling is dat Chris onder schooltijd alleen met een hele klas naar buiten gaat. ‘De docent gaat altijd mee. Dan weet diegene ook wat er aan de orde komt, leert daarvan en kan erop inhaken. Maar het idee is ook dat als Chris een keer ziek is of de subsidie stopt, we deze buitenlessen toch kunnen laten doorgaan omdat de leerkrachten en bso-medewerkers zelf inmiddels voldoende kennis hebben. De lessen zijn beschikbaar, want Chris werkt alle lessen uit. Die overdraagbaarheid hoort ook bij de visie van onze Vensterschool’.

Schoolcurriculum

Met meer dan vijfhonderd schoolkinderen en één buitenmedewerker voor twee dagen in de week kun je op je vingers natellen dat niet alle kinderen elke dag buitenlessen kunnen volgen. Chris zou dat wel willen, maar Marike wijst op het schoolcurriculum waar nog veel andere vakken aandacht moeten krijgen. ‘Terecht focust de Onderwijsinspectie op de basisvakken taal, rekenen & wiskunde en technisch en begrijpend lezen. Ook creatieve, wereldoriënterende vakken en beweging zijn belangrijk. Maar waar vakken geïntegreerd

ingezet kunnen worden, is dat natuurlijk prachtig en dat kan ook regelmatig buiten.’ Wat zeker lukt, is dat alle kinderen van groep 1 tot 8 minimaal eens per twee weken een les van de buitenmedewerker krijgen.

Draagvlak

Marike: ‘We hebben met alle leerkrachten, pm’ers en leidinggevendenden deze visie bedacht en die wordt dus van onderaf gedragen. En grappig is dat als je het dan in de praktijk gaat uitvoeren, het dan toch even tijd nodig heeft om te landen. Dan pas ervaar je echt: oeh, het is toch wel koud of het regent hard. Het kostte ook even tijd voordat het bij ouders in het systeem kwam ervoor te zorgen dat de kinderen op de buitendagen de juiste kleding aan hadden: oude, warme en/of regenkleren. Maar op een gegeven moment was iedereen eraan gewend dat ze altijd naar buiten gaan, welk weer het ook is. Slecht weer bestaat niet, slechte kleding wel, is het motto dat we uit de Scandinavische landen hebben overgenomen.’ Draagvlak is dus heel belangrijk, zowel ouders en docenten moeten daarin meegroeien. Chris: ‘Soms breng ik leerkrachten

‘Slecht weer bestaat niet, slechte kleding wel’

op een idee: ze zien dat je meer buiten kunt doen dan je soms denkt. En zo vullen we elkaar mooi aan.’

Kinderen uit de wijk

In het kader van kansengelijkheid kunnen kinderen uit de wijk 's middags aansluiten bij de groep van de buitenmedewerker. ‘Onder schooltijd bereiken we alle kinderen uit de gemiddelde wijken om onze school heen. De naschoolse activiteiten waarmee je kinderen talentontwikkeling kunt bieden, willen we niet alleen voorbehouden aan de bso-kinderen’, vertelt Marike. ‘Onze partner, kinderopvangorganisatie SKSG, leidt via het jongerenwerk ook andere kinderen uit de wijk en van andere scholen naar deze groep. Kinderen kunnen zich via de jongerenwerker aanmelden en dan kan de groep tot maximale grootte worden aangevuld met wijkkinderen. Dit wordt gesubsidieerd vanuit de gemeente.’

ALO

Chris heeft als vooropleiding de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO) gedaan met outdoor als specialisatie. ‘Daar leer je dus outdooractiviteiten organiseren, maar krijg je ook

vakken als plantenkunde en het weer’, vertelt hij. Kortom, de ideale opleiding voor een buitenmedewerker op school en in de bso.

Vorbereiding

Eerst was het plan om na één of twee jaar met deze werkwijze de buitenlessen zodanig geïmplementeerd te hebben bij docenten en bso-medewerkers dat zij het zelf kunnen doen. Maar daar zijn ze gedeeltelijk van teruggekomen, vertelt Marike. ‘Een deel van de activiteiten vereist zo veel voorbereiding dat dit echt niet door docenten zelf gedaan kan worden. Maar er zijn natuurlijk ook interessante activiteiten die minder voorbereiding kosten, dus daar moet je een midden in vinden. Voor als er geen subsidie is, bieden de NPO-gelden nu een mooie mogelijkheid om mensen speciaal hiervoor aan te nemen. Dat hoeft niet per se iemand met een ALO-achtergrond te zijn. Het gaat om het enthousiasme en de kennis. Het kan ook iemand zijn die bij de padvinders zit.’ Er zijn bij Staatsbosbeheer en IVN ook kant-en-klare lessen te vinden, vult Chris aan. Dus ook zonder buitenmedewerker kan je prachtige buitenlessen geven.

Gewoon beginnen dus en houdt het simpel als je het zelf moet doen, is het advies van Marike. ‘Ik zou alle scholen willen aanraden dit te gaan doen. Je ziet de kinderen genieten, spelend en functioneel leren en je leert er zelf ook veel van.’ <

MEER WETEN?
ZIE OOK DE FILMPJES OP YOUTUBE, ZOEK OP ‘BUITENLOKAAL GRONINGEN’.